

📖 Kirja-arvio

Heikki Uimonen

Kirjavin purjein. Merirosvoradiot poliittista aktivismia ja äänitaidetta tukemassa

Andrea Langlois, Ron Sakolsky & Marian van der Zon (toim.) (2010).

Islands of Resistance. Pirate Radio in Canada. Vancouver: New Star Books, 244 s.

► *Islands of Resistance* -artikkelikokoelman takakansitekstissä luvataan kirjan tarjoavan kokoelman sisäpiirinäkemyksiä kanadalaisiin merirosvoradioihin. Näin todellakin on: seitsemäntoista artikkelin tekstit vaihtelevat tyyllisesti akateemisista tutkimuksista merirosvoradiomanifesteihin, laillista ja laitonta radiotoimintaa käsittelevistä autoetnografisista kuvauksista äänitaiteen ja performanssin vapaamuotoisiin kuvauksiin ja litteraatioihin. Sisällöllisesti toisistaan eroavien lukujen kokoavia teemoja ovat poliittinen aktivismi, äänen antaminen valtavirrasta sivussa toimiville ryhmille ja kansalaisille sekä radiotaide. Kanadan ohella artikkeleissa sivutaan merirosvoradioiden toimintaa Meksikossa ja Yhdysvalloissa. Kirjoittajien yhteydet merirosvoradiotoimintaan ovat moninaisia. Avustajalistan mukaan he edustavat radioiden perustajia, ääni-, radiotaiteen ja installaatioiden tekijöitä, performanssitaiteilijoita, kuraattoreja, tutkijoita, journalisteja, yhteisöradioiden tiskijukkaa ja merirosvoradioiden parissa toimivia henkilöitä.

Takakansi ohjeistaa luokittelemaan teoksen Media studies/Activism -kategorioihin. Viimemainittua korostaa kirjan loppusivuille sijoitettu *Rip Roaring Radical Radio Resources* -listaus. Siinä esitellään merirosvoradiotoiminnan tee-se-itse-oppaita, aiheita käsitteleviä elokuvia ja internet-osoitteita, joista voi hankkia toiminnassa tarvittavia lähettämiä ja antennoja. Kirjan nettisivu (<http://islandsofresistance.ca/>) sisältää julkaisun taustatietoja ja ääninäytteitä radiolähetyksistä.

Akustisen kommunikaation teoriaa soveltaen kirjan tekstit ovat kuvauksia erityyppi-

sistä sähköakustisista yhteisöistä. Merirosvoradioiden kohdalla kuulijat eivät tosin ole vain ja ainoastaan vastaanottavana yleisönä, vaan myös ohjelmantekijöinä ja siten yhteisönsä aktiivisina toimijoina. Toiminnan vapaus julkisrahoitteisesta tai kaupallisista intresseistä ja portinvartijoista mahdollistaa yleisön osallistumisen ohjelmantekoon.

Laittomien radiolähetysten aloittaminen on suhteellisen vaivatonta. Tupakka-askin kokosen lähettimen hankkiminen maksaa muutaman kymmenen euroa, minkä lisäksi laitteen voi rakentaa itse. Edullisten lähettimien ohella asiaa edistävät aktivistien workshopit ja aiheeseen liittyvä nettitieto.

Mikäli halutaan käyttää tietoverkkoentusiastien viljelemää sosiaalisen median käsitettä, niin tässä on siihen hyvä tilaisuus. Anna Frizin sanoin ”kyse on viestinnästä, joka lisää yhteisöllisyyteen uusia tasoja”. Merirosvoradiot ovat osa yhteistä median käyttöä, olkoonkin että niiden hyödyntämiseen ei tarvita tietokonetta, internet-yhteyttä, keskustelupalstaa saati muuta digitaalisen sosiaalisen median käytössä välttämätöntä välinettä – niiden käyttöön tarvittavasta taidosta puhumattaakaan. Kuuntelemiseen riittää radiovastaanotin.

Setting sail: Navigating Pirate Radio Waves in Canada toimii kirjan johdantolukuna ja yleisenä esittelynä aiheeseen. Kirjan toimittajat viittaavat merirosvoradio-termillä (pirate radio) luvattomaan radio-ohjelman välittämisen muotoon, joka tukeutuu perinteiseen lähetystoimintaan sen sijaan, että käyttäisi internet-pohjaisia podcast- tai nettiradio-toimintamalleja. Osa piraattiradioista tosin hyödyntää internetiä toiminnassaan.

Johdantoluvun mukaan artikkeleita yhdistää temaattisesti myös salakähmäinen lain ulkopuolelle asettuminen. Teksteissä kuvattut projektit vastustavat omavaltaisesti CBS:n (Canadian Broadcasting Corporation) ”nationalistista agendaa” ja yritysmaailman ”vapaa-markkinahoukutusia”. Historiallisesti toimittajat ankkuroivat kanadalaisen merirosvoradion alkuperäiskansojen suoraan toimintaan. Pierre Bourdieu on käsitteellään symbolisesta vallasta puolestaan viitataan nykyhetkeen ja siihen, kuinka luvattomat radiot rakentavat merkityksiä ja määrittelevät todellisuutta. Ehkä olisi ollut syytä mainita myös julkinen ja puolijulkinen tila, jonka äänellisen hallinnan piraattiradiot toiminnallaan haastavat. Mielenosoitusten yhteydessä merirosvoradiot rakentavat lähetyksillään yhteistä tilaa, minkä lisäksi lähettimillä on mahdollista häiritä luvanvaraisten radioiden toimintaa.

Stephen Duniferin osoittaa *Latitudes of Rebellion: Free Radio in an International Context* -tekstissään, että ”vapaa radio” kapinoi radioaaltojen kontrollia vastaan, jota sääntele lupamenettely ja uusliberaali paradigma. Historiallisesti tämä valtion ja yritysmaailman harjoittaman kontrollin hylkääminen on näkynyt ja kuulunut Boliviassa, Kuubassa, El Salvadorissa ja Indonesiassa. Dunifer on itse ollut Meksikossa opettamassa lähettimien rakentamista. Helposti monitoroitavien ja haavoittuvien digitaalisten verkostojen aikana kontrolloimaton merirosvoradio on osoittautunut elintärkeäksi vapaan viestinnän välineeksi. Vertailukohtana mainitaan Nokia Siemensin Networksin Iraniin toimittama valvontajärjestelmä.

Anne F. MacLennan taustoittaa kanadalaisen merirosvoradion alkutaivalta artikkelissaan *Resistance to Regulation Among Early Canadian Broadcasters and Listeners*. Alkuvuosien sääntely muodostui vuorovaikutuksessa niiden kanssa, jotka toiminnallaan koettelivat sääntelyn toimivuutta valtiollisella mutta myös kansainvälisellä tasolla. Tässä suhteessa merirosvoradioihin olivat luettavissa myös 1920- ja 1930-lukujen yhdysvaltalaiset ase-

mat, jotka voimakkailla lähettimillään ulottivat ohjelmansa estotta myös Kanadaan. Toiminta oli vastavuoroista: Yhdysvaltain kieltoain aikaan 1919–1933 panimoteollisuuden omistuksessa olevan torontolaisen CKGW-ase- man alkoholimainokset kantoivat valtakunnanrajan eteläpuolelle.

Sheila Nopper kirjoittaa kokemuksistaan kampus- ja merirosvoradioista artikkelissa *Freedom Soundz: A Programmer's Journey Beyond Licensed Community Radio*. Kirjoittaja esittelee radiokulttuurin muutoksia ja toisistaan eroavia toimintamalleja aloittaen CIUT-kampusradiosta ja siitä, kuinka lähetyksissä kuului Toronton monikulttuurinen suurkaupunki. Samassa luvussa pohditaan Canadian Radio-television Telecommunications Commissionin (CRTC) ylläpitämää Canadian Content -sääntelyjärjestelmää ja kuinka sen ”hyvää tarkoittava ohjeistus” kanadalaisen kulttuurin säilyttämiseksi näyttäytyy toisena laisena, kun sitä katsotaan merirosvoradiotoiminnan näkökulmasta.

Charles Mostoller kertoo *Awakening the 'Voice of the Forest': Radio Barriere Lake* -artikkelissa osuudestaan Algonquin-yhteisöradion perustamisesta ja siitä, kuinka lähetystoiminta aloitettiin Rapid Late -reservaatissa Québecissa. Neskie Manuelin tekstissä luonnehditun *Secwepemc Radion* tavoin eräs Radio Barriere Laken tavoitteista oli ylläpitää yhteisön perinteistä elämäntapaa ja kieltä. Mostoller tuo selväksi myös sen, miksi työryhmä päätyi laittomaan merirosvoradioon sen sijaan, että olisi hakenut laillisesti toimilupaa Kanadan viranomaisilta. Hakuprosessi vie aikaa ja rahaa, minkä lisäksi se on suunnattu lähinnä radioille, jolla on tukenaan valtaisa määrä taloudellista tukea.

Andrea Langloisin ja Gretchen Kingin tarkastelevat artikkelissa *Amplifying resistance: Pirate Radio as Protest Tactic* poliittista aktivismia suurkaupungeissa ja merirosvoradion osuutta siinä. Vuonna 2003 Maailman kaupparajajärjestön kokouksen aikana Montréalissa järjestettiin järjestöä vastustavia mielenosoituksia, minkä yhteydessä perustettiin piraat-

tiradio Rock the WTO Radio. Suorat lähetykset välittivät kuulijoille tietoa poliisin liikkeistä ja loivat yhteishenkeä ”lähettäen useita kappaleita, jotka kertoivat poliisien väkivaltaisesta toiminnasta ja siten korostaen protestojien raivon tunteita”. Samassa artikkelissa viitataan viimeaikaisiin tapahtumiin Vancouverissa, jossa media-aktivistien projektin yhteydessä protestoitiin olympialaisia. Radiotoimintaa valvovan Industry Canadan toimihenkilöt sulkiivat radion vuorokauden sisällä lähetystoiminnan aloittamisesta, kirjoittajien mukaan Vancouver 2010 -olympia-aiheisiin vaatteisiin pukeutuneina.

Merirosvoradioiden ja äänitaiteen yhdistämistä käsitellään antologian yhdeksässä tekstissä. *Touch that Dial: Creating Radio Transcending the Regulatory Body* -artikkelissa Christof Migone esittelee radiotiskijukan synkimmät painajaiset, kuten huonokuntoisen äänilevyn, väärän pyörimisnopeuden ja lähetyksen hiljaisuuden; ne samat, jotka ovat yleisimmät radiotaidetta tekevän sävellystyössään käyttämät elementit. Ajattelussaan Migone lähestyy säveltäjä John Cagea (1912–1992), jonka mukaan kaikki äänet ovat mielenkiintoisia oikealla tavalla kuunneltuna. Migonen kyseenalaistava asenne tulee entisestään esille luentoperformanssissa, jonka yhteydessä hän esitteli ohjelmajulistustaan radiolle. Ensimmäinen ohje kuuluu seuraavasti: ilmoita joka kerta väärä aika, säätiedot ja päivämäärä.

Radion ja Cagen sävellystyön välistä suhdetta tarkastellaan yksityiskohtaisemmin Kristen Roosin *Repurposed and Reassembled: Waking up the Radio* -artikkelissa. Kirjoittaja esittelee oman taiteensa ohella Imaginary Landscapes 4 -teoksen, jonka Cage sävelsi kahdelletoista radiolle. Anna Frizin *The Art of Unstable Radio* -artikkeli jatkaa samaa tematiikkaa. Hän kirjoittaa auki velkansa Bertolt Brechtille sekä tämän ja Kurt Weillin Kerjäläisopperasta tutulle Pirate Jennylle. Anna Frizin samanniminen radiohahmo seikkailee suljettujen vastaanottimien uumenissa ja uskaltautuu ”vinkuvan ja sihisevän valtakuntaan”.

Kathy Kennedyn kontribuutio *The Power of Small: Integrating Low-Power Radio and Sound Art* yhdistää äänimaisematutkimuksesta tutun tutkimusmenetelmän radiolähetykseen. Niin kutsutun kuuntelukävelyn yhteydessä ympäristön ääniä havainnoidaan tavallisesta poiketen radiovastaanottimien avulla.

Kanadalaisten merirosvoradioiden toiminta vaikuttaa laittomuudesta huolimatta aika ajoin varsin huolettomalta. Useissa artikkeleissa viitataan kissa ja hiiri -leikkiin, jota käydään Canadian Radio-television Telecommunications Commissionin (CRTC) ja Industry Canadan kanssa. Ensin mainitun vastuualueeseen kuuluu radiosisältöjen valvonta ja formointi jälkimmäinen seuratesa asemien teknisiä edellytyksiä. Industry Canada toimii myös toimeenpanevana tahona suhteessa lain rikkiin, joskaan valvonta ei ole järin tehokasta. Henkilöstövajeesta kärsivä Industry Canada luottaa toiminnassaan enimmäkseen kuuntelijoiden tekemiin ilmiäntoihin ja valituksiin, jotka johtuvat joko lähetysten sisällöstä tai toisten radiolähetysten häirinnästä.

Valvontakysymys ja sen täytäntöönpano herätti muutamia kysymyksiä, joihin olisi mielellään lukenut vastauksen muuten piraattiradioita varsin laajalti käsittelevästä kirjasta. Onko esimerkiksi syy radioiden sulkemisessa ollut vain ja ainoastaan kuuntelijoiden valituksissa? Toisaalle tuntuisi viittaavan Industry Canadan toiminta Vancouverissa. Entä onko valitusten luonne muuttunut ajan saatossa? Kuten McLennanin artikkelista ilmenee, on ainakin piraattitoiminta ollut varsin monelle taholle ulottuvaa koko kanadalaisen radiotoiminnan historian aikana.

Kriittistä analyysia piraattitoiminnasta on teoksesta turha hakea, mutta tämä ei liene ollut toimittajien tarkoituksaan. Ehkä hieman kerettiläinen – ja ehdottomasti merirosvoradioetiikan vastainen – ehdotus olisi ollut antaa ääni myös valtaapitäville. CRTC tai Industry Canadan kommenttiluku piraattiasemien merkityksestä ennen ja nyt olisi asettanut kirjan nykyistä laajempaan kontekstiin. Samalla merirosvoradioteemaan olisi saatu

tervetullutta toisinajattelua. Nyt *Island of Resistance* ei kritisoisi saati kyseenalaisteta merirosvoradioiden aktiivisuutta millään tavoin. Kaikki subversiivinen toiminta ja ”säännellyn laillisen lähetystoiminnan huomiotta jättäminen” (takakannen teksti) ovat lähtökohtaisesti oikein riippumatta siitä, millaiset poliittiset vaikuttimet ovat toiminnan takana. Myös kirjan jakaminen temaattisesti eri osiin olisi helpottanut yleiskuvan saamista.

Islands of Resistance on ajatuksia herättävä ja provosoiva kirja vaihtoehtoisesta mediasta, radiopolitiikasta, radiomusiikista ja radion käyttämisestä taiteen välineenä. Antologia puoltaa paikkaansa erityisesti dokumentoimissaan ajankohtaisen vaihtoehtomedian toimintaa. Kirjan merkitystä korostaa se tosin seikka, että radioiden sisällöistä tai varsinaisesta radiotyöstä on hyvin vähän saatavilla kirjallisia tai soivia dokumentteja, ehkä julkisrahoitteisia radioyhtiöiden arkistoja lukuun ottamatta.

Kirjan artikkeleissa murretaan ansiokkaasti perinteistä mielikuvaa radiosta ja sen roolia yhtäältä julkisesti rahoitettuna viestintävälineenä ja toisaalta kaupallisena soittolistageneraattorina, joiden molempien pääasiallinen tehtävä on tuottaa häiritsemätöntä puhetta ja taustamusiikkia päivän askareisiin. Vaikka keskustelu median muutoksista on suureksi osaksi Pohjois-Amerikka- ja Eurooppa- ja internet-keskeistä, osoittaa *Islands of Resistance*, että perinteinen radiolähetystoiminta on kirjan esimerkkien mukaan käyttökelpoinen, dynaaminen ja tarvittaessa varsin nopealiikkeinen väline marginaalisten äänten esille nostamiseen – ja ehkä sitä myötä myös maailman muuttamiseen.